న్యాయం

గుప్పున సారా కంపు!

కోర్టు.

గొల్లున సంతగోల!

కోర్టు.

అబద్ధాలకి పాముల పుట్ట!

కోర్టు.

బందిలదొడ్డికి రాచబాట!

కోర్టు.

(అక్కడ అనాథుల ఆక్రందన. అక్కడ అసహాయుల ఆర్తనాదం. అక్కడ పేదల కన్నీటిజాలు. అదే సుమా కోర్టు! అని కూడా నాకు రాయాలనుంది. అయితే, సెంటిమెంటల్ సాబ్ స్టఫ్, ఏడుపురాత రాసేనని తప్పక చాలామంది వెక్కిరిస్తారు.)

పదకొండున్నర. పచ్చని పగలు, మేజిస్ట్రేటుకోర్టులో పల్చపల్చని నీడలు. బెంచిమీద కూర్చున్న మేజిస్ట్రేటుగారి తలలో చిక్కువీడని ఆలోచనలు.

వరండాలో జనుల కిటకిట. వారికేకల గోల. వారి శరీరాల వాసన. వారి బట్టల దుర్వాసన.

మేజిస్ట్రేటుగారు యువకులు. ముఖంలో లేతతనువు ఛాయలు ఇంకా పోలేదు. పెదవుల కటూ ఇటూ రెండు గీతలు అస్పష్టంగా ఉన్నప్పటికీ, ముడుతలింకా నుదుట మీదకి ఎక్కలేదు. అతనేదో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఎక్కడికి వెళ్ళాలని బయల్దేరేడో ఆ సంగతి మధ్య దార్లో మర్చిపోయిన వాళ్ళా ఉన్నాడతను. వెళ్తూన్న దారి సరైన దారేనా అని అనుమానం తగిలినవాళ్ళా ఉన్నాడతను. ఏదో ఆలోచిస్తూ కొంతసేపు కాయితం ఏదో రాసుకున్నాడు. తరువాత ఆగి, చూరువైపు చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

బెంచీకి ఎదురుగా నాలుగైదు నల్లకోట్లు కూర్చున్నాయి. అయిదారు ఎర్రటోపీలు

నిల్చున్నాయి. బెంచి వెనక్కి గోడని ఎత్తుగా ప్రభుత్వ చిహ్నం మినుకు మినుకు మంటూ హాల్లో చీకటిని చీల్చుకొంటోంది. ఒక గోడనున్న పటంలోంచి ప్రెసిడెంటుగారు పట్టుదలగానూ, మరో గోడ నుంచి సర్దార్ పటేల్‌గారు భీకరంగానూ చూస్తున్నారు. మీదనున్న పంకాని చిరకాలపు సాలెగూళ్ళు గట్టిపట్టు పట్టుకోనున్నాయి. అవి పంకా కదలిక్కి సాగుతున్నాయే గాని సడలి తెగిపోవడంలేదు.

మేజిస్ట్రేటుగారి చూపు ఇంకా చూరు మీదుండగానే రెండు బూట్ల టకటక ఆయన చెవిన పడింది. టకటక లాడుతూ వచ్చిన బూట్లు టక్కున ఆగేయి. చూరుమీదున్న మేజిస్ట్రేటుగారి చూపు నెమ్మదిగా కిందికి దిగి, ఒక సబిన్‌స్పెక్టరుగారి సాల్యూట్‌నీ, అతని చిరునవ్వునీ, సాల్యూటనంతరం కుర్చీలో అతను కూర్చోడాన్నీ గమనించింది.

"ఈ కేసుమీదే కదా?" అని అడిగేరు మేజిస్ట్రేటుగారు!

"ఏదిసార్?" అన్నాడు సబిన్‌స్పెక్టరు.

"ఆ కేసు" అని ఓ ఆడపిల్లని చూపించేరు మేజిస్ట్రేటుగారు.

ఇన్‌స్పెక్టర్ గారికి వెనగ్గా గోడకి బల్లిలా చేర్లబడి నిల్చుందొకామె. దూరంనుంచి చూస్తే, చీకట్లోచూస్తే ఆమె పిల్లలా ఉంటుంది. దగ్గిర్నించి చూస్తే పాతికేళ్ళు కనిపిస్తాయి. అందరూ తనవైపు చూడ్డంచూసి ఆమె కొంచెం సిగ్గుచూపింది. అంతలోనే ఆ సిగ్గుని కట్టేసింది. పగటివేళ మెరుపులా వికృతంగానూ, అర్ధరాత్రి మెరుపులా భయంకరంగానూ ఉందా సిగ్గు. కోర్టులో అంతా ఆ సిగ్గుచూసి ముచ్చటపడ్డారు. ఆమె పైటని తలమీదికి ముసుగువేసుకుంది. సగానికి ఉందా ముసుగు. ఆమె గుండెలు పుష్టిగా, మాయగా ఉన్నాయి. ముఖంలోనూ, మిగతా శరీరంలోనూ మాత్రం నిజం కనిపిస్తోంది. ఆమె వంట్లో ఊపిరిలేదు. ఆమె ముఖంలో కళాకాంతుల్లేవు. మూడో తరగతి రైలుపెట్టెలో ఓ మూల నలిగిపడి వాడిపోయిన పువ్వులదండలా వుందామె.

'తూస్తే పావుశేరు మాంసం ఉండదు' అని ఆమెని చూడగానే తోచింది మేజిస్ట్రేటుగారికి.

"కేసు మనదేకదోయ్?" అని ఇనస్పెక్టరు హెడ్డుని అడిగేడు.

"మనదే బాబూ! 'గేలం' పెట్టేం. పట్టుకున్నప్పుడు తమరుకూడా ఉన్నారు" అని దగ్గరకొచ్చి గొణిగేడు హెడ్డు.

"ఈ కేసు మా కేసేసార్" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు కోర్టువారితో. తరువాత హెడ్డుని మెల్లిగా "నేరం వప్పేసుకుంటుందా?" అని అడిగేడు.

"చిత్తం! అలాగే అంది అనడం మన్తో" అన్నాడతను.

"ఛార్జిషీటు చూస్తే నిన్న సాయంకాలం 'గేలం' సారాతో మీరే స్వయంగా

పట్టుకున్నట్టుగావుంది" అన్నారు మేజిస్ట్రేటుగారు.

"అవునంతేసార్. అది రైటేసార్!" అని కోర్టువారితో చెప్పి, "ఏమే! కేసుని వప్పేసుకుంటావుకదూ?" అని ఆమెని అడిగేడు సబ్ ఇనస్పెక్టరు.

ఆమె మరోసారి వికృతంగా సిగ్గుపడింది. ఎడమచేతి ఎర్రని గోళ్ళని కుడిచేతి ఎర్రని గోళ్ళతో సాపుచేసుకుంటూ నిలబడింది. ఆమె కట్టుకున్న నీలిపువ్వుల పరికిణీమీద ఎర్రని కండువా పంకా గాలికి తలమీదా, గుండెలమీదా అతి నెమ్మదిగా కదుల్తోంది. రోడ్డువార నల్లకుక్క జూలులా ఆమె జుట్టంతా రేగిపోయింది.

"సిగ్గెందుకే, జవాబుచెప్పక?" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు.

కళ్ళెత్తి ఓసారి అతనివైపు చూసిందామె. ఆమె కళ్ళనే చూసేడు కాని కంటిలో తడిని గమనించలేదాయన.

"వీళ్ళకి రాత్రిళ్ళు సిగ్గుండదుసార్; పగలే ఈ సిగ్గంతాను" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు కోర్టువారివైపు తిరిగి.

"ఏం అమ్మాయ్! నీ కేంపని?" అని మేజిస్ట్రేటుగా రామెను ప్రశ్నించారు.

ఆ ప్రశ్నకి అంతా నవ్వేరు.

మేజిస్ట్రేటుగారు నెల్లాళ్ళయి ఉద్యోగంలో ప్రవేశించేరు. ప్లీడర్లంతా ఆయనను గురించి 'చాదస్తం ముండాకొడుకు' అని తీర్పు చెప్పేరు. ఆయన గురించి "పట్టువిడుపూ లేదు. సర్దిపుచ్చుకోవడం తెలీదు. 'సత్యం సత్యం' అని తినేస్తున్నాడు. కల్పన కొంచెం అయినాలేని కేసు పృథ్విలోనే లేదు. అసలు ఈ ప్రపంచమే భగవంతుడి పెద్ద కల్పన అంతా మాయే అయినప్పుడు మాయలోంచి మాయగాక యింకేమిటొస్తుంది? న్యాయంట, ధర్మంట, సత్యంట! ఇలాటివాడే వెనకటికోసారి 'నిజంచెప్పు! నిజం చెప్పు!' అంటూ పెళ్ళాంపీక పిసికేసి నూతిలోకి దూకేసేడు. నిజమూ, న్యాయమూ కావాలి; కావాలంటే, నేను కాపరంచేసి పుట్టించాలిగాని, ఎక్కణ్ణించి వొస్తుంది నిజం, న్యాయం? కేసుల్లోనే న్యాయంవుంటే ఈ పోలీసులం మేమెందుకు? ఇంతమంది ఈ ప్లీడర్లు అంతా ఎందుకు? ఈ కోర్టులన్నీ ఎందుకు" అని హెడ్డు – అతను పర్మనెంటుగా రివర్టయేడు – నాలుగైదు సార్లు వరండాలో చమత్కరించాడు.

"ఏం అమ్మాయ్? ఏంపని చేస్తావ్" అని ఆమెని మేజిస్ట్రేటుగారు మళ్ళీ అడిగేరు.

అంతా మళ్ళీ నవ్వారు.

మేజిస్ట్రేటుగారికేమీ బోధపడ్డంలేదు. అతను పెద్దింటివాడు. ప్రాక్టీసు చేసిన రోజుల్లో అతను, డబ్బున్నవాడే అయినా, నలుగురిలో తిరిగేవాడు కాదు. ప్రాక్టీసు వుండకపోవడంచేత అతను కథలే చదివేవాడు. ఎవరికీ చూపించకుండా పద్యాలు రాసుకొని దాచుకొనేవాడు. అతనికి కాకినాడలో పెద్దమేడా, హైద్రాబాదులో ఒక కొత్త

యిల్లూ ఉన్నాయి. అతనికి పల్లపు భూములున్నాయి. మెట్టున తోటలున్నాయి. బ్యాంకులో మంచి అకౌంటుంది. పురుష లక్షణానికి ఉద్యోగం వుంది. తల్లిదండ్రులకతను మంచి కొడుకు. తోబుట్టువులతనికి లేరు కాని, వుంటే వాళ్ళకతను మంచి అన్నదమ్ముడు. భార్య కతను ప్రేమించేభర్త. డెయిసీ ఇరానీ, షెర్లీ టెంపిల్, వాసంతి లాంటి కూతురుకతను మంచి తండ్రి. అతను చాలా మంచివాడు కాదని ఎవరూ ఇప్పటిదాకా అనలేక పోయేరు.

అందుచేత ఆయనకేమీ బోధపడ్డంలేదు.

"దాని కేం పనా? అదేపనండి" అని అప్పుడు హెడ్డు వస్తూన్న నవ్వుని నిలిపిపారేసుకుని, కోర్టువారికి తెలియజేసేడు.

"ఏమే? నూకరాజు కంపెనీలో కదూ వున్నావు?"

అని ఇనస్పెక్టరు అడగ్గా ఆమె అవునన్నట్టు తలూపింది.

"ఏం కంపెనీ అది?" అని మేజిస్ట్రేటుగారు తిరిగి ప్రశ్నించేరు.

"కంపెనీ అంటే మామూలు కంపెనీ కాదుసార్! ముండల కంపెనీని ఇక్కడ టూకీగా 'కంపెనీ' అంటారు" అని ఇనస్పెక్టరు బెంచి దగ్గరగా వెళ్ళి నెమ్మదిగా చెప్పేడు.

మేజిస్ట్రేటుగారు పెదవి కరుచుకున్నారు.

ఎదురుగా నిల్చున్న ముద్దాయిగురించి ఆ సంగతి తెలియగానే అతనికెందుకో గాని అసహ్యం వేసింది. అసహ్యం కలగడం ఆయనకే ఆశ్చర్యం కలిగించింది. కథలో పతితలా లేదామె. వాస్తవదృశ్యం చూసేసరి కాయనకి కడుపులో వికారం పుట్టింది.

"నిన్న సాయంకాలం నూకరాజు అనే ఆసామీ ఇంటిప్రక్కన సందులో, నీ స్వాధీనంలో ఒకగేలం వంటసారా వుండగా, నిన్ను పట్టుకొన్నామని, మదరాసు ప్రొహిబిషన్ ఆక్టు సెక్షన్ 4(1) ఎ ప్రకారం నువ్వు నేరం చేసేవని పోలీసువారు నీమీద కేసు పెట్టేరు. నేరం చేసేవా?" అని ముద్దాయిగా నిలబడ్డ ఆమెని పద్ధతి ప్రకారం ప్రశ్నించేరు.

సమాధానంగా పిల్ల తలవూపింది.

"తలూపడము కాదు, నోటితో సమాధానం చెప్పాలి."

"కేసు వొప్పేసుకుంటానండి" అందామె.

"అంటే, నేరం చేసేనంటావా?"

"కేసు కొప్పేసుకుంటానండి."

"నేరం చేసేవా?"

"కేసు కొప్పేసుకుంటాను బాబుగారూ."

"అంటే నేరం చేసేనంటావా?"

"నే నేం నేరం చెయ్యి లేదండి."

"అయితే కేసు వొప్పుకుంటానని యెందుకంటున్నావు?"

"కేసు కొప్పేసుకుంటానండి."

"కేసు వప్పుకోవడం అంటే ఏమిటి నీకు తెలుసా?"

ఈ విధంగా కోర్టువారికీ, ఆమెకీ సంభాషణ సాగుతోంది. 'ఈ కేసుతో తెల్లారిపోతుంది, కాబోలు, చాదస్తం మొగుడు చెబితే వినడు, చెప్పిందాక ఒగ్గడు. అలా సూస్తా వుండు,' ఇలా హాల్లో అంతా అస్పష్టంగా గొణుక్కుంటున్నారు. బెంచి గుమాస్తా కుర్చీలో ఈడిగిలబడి, కాళ్ళు పూరాగా జాచుకొని కూర్చున్నాడు. గోడ గడియారపు ముళ్ళు నెమ్మదిగా నడుస్తున్నాయ్.

"నీ దగ్గర గేలం సారా దొరికిందా లేదా?" అని చివరికి గట్టిగా అరవ్వలసి వచ్చింది మేజిస్ట్రేటుగారు. ఆయనకి నుదుటిమీద చెమట చిమ్మింది. నుదుట నరాలు ఆకు పచ్చని గీతలుగా మారేయి.

"నా దగ్గర సారా దొరక లేదండీ! తాగేననీ పట్టుకున్నారు" అని గబుక్కున సమాధానం చెప్పింది ముద్దాయి.

"సరిరా" అన్నాడొక ముసలాయన, కిటికీల దగ్గరున్న జనం హాయిగా నవ్వేరు. ఒక పడుచులాయరు ఉద్రిక్తుడయి కూర్చున్నాడు.

మేజిస్ట్రేటుగారు నిర్ఘాంతపోయేరు.

"ఏం తాగేవు?" అని నీరసంగా అడిగేరు.

"బీరు, జీన్ను, బ్రాందీ, విస్కీ, వాళ్ళేదిస్తే అది. వేరే ఎక్కణ్ణుంచొస్తుంది?"

ఆమె కళ్ళు ఎరుపుతో తడిసేయి.

"సారా దొరకలేదా?"

"త్రాగేను."

కోర్టువారు 'ఇనస్పెక్టరువైపు' అసహాయంగా చూసేరు. అతను హెడ్డుని కళ్ళతో అడిగేడు. హెడ్డు బెంచి దగ్గరగావెళ్ళి గొంతు సవరించుకున్నాడు. పురాణం చెప్పేవారి మాటలా గంభీరంగా, మృదువుగా, శ్రావ్యంగా వుంటుందతని మాట.

"మొన్న అమెరికన్ షిప్పొచ్చింది బాబుగారూ! తమరితో చెప్పకేం! నిన్న రాత్రి ఊళ్ళోకి బేచి బేచంతా దిగిపోయింది. పాపం, షిప్పులో అవస్థలు పడిపడి ఊళ్ళోకి దిగేసరికి వాళ్ళకెలా వుంటుంది బాబూ! ఏదో కాస్త జల్సా చేద్దామనుంటుంది. ఆ జల్సాలో వాళ్ళు తాగేసి దీన్ని తాగించేసి పోయేరు. పోయినవాళ్ళు మామూలుగా పోకుండా ఆ సర్దాలో దీన్ని ఎలా వున్న దాన్నలా గుమ్మందాకా తీసుకొచ్చి ఒదిలేసి

పోయేరు. మరింక రోడ్డు మీద దీని అల్లరి చూసుకోండి. పట్టుకొని స్టేషన్‌కి తీసుకొచ్చేసరికి మా తాతలు దిగొచ్చేరు. నక్కలా వుండేకాని తాగేసినమీద దాన్నోట్లోనుంచి యెన్ని బూతులు గలగలా రాలాయో చెప్పలేం. ప్రొప్రయిటరుగాడికి కబురు పంపిస్తే వాడు బట్టలు పంపించి, తనుమాత్రం కనుపించడం మానేసేడు. వాడికి గలాటా అంటే భయం. ప్రొద్దున్న లేపి బట్ట కట్టించి బయల్దేర దీసేసరికి బ్రహ్మాండమయింది. మమ్మల్నేం చెయ్యమంటారు? తాగిన మాట నిజమే! కాని సారాకూడా దొరికింది బాబుగారూ!"

డిపార్టుమెంటులోని అన్ని బాధలూ, సకల కష్టాలూ మూర్తీభవించేయా అన్నట్టుగా వుంది ఆ సమయంలో హెడ్డుగారి మూర్తి.

మేజిస్ట్రేటుగారి ముఖంలో రకరకాల ప్రశ్నలు కనిపించేయి. ఆయనకేం చెయ్యడానికి పాలుపోకుండా వుందని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది.

నేరం చెయ్యలేదట. కేసుకి వొప్పేసుకొంటుందట. ఇదో సమస్య. అన్నీ సమస్యలే! ఏదీ యెవరూ సాఫీగా సవ్యంగా నడవనివ్వరు.

అంతలోనే అకస్మాత్తుగా ముద్దాయి కళ్ళంట నీళ్ళు బొటబొట కారేయి. కొబ్బరాకులమీద ఎండ మెరుగూ, ఇంటిముందు కళ్ళాపుమీద ముగ్గులూ, చెరువు గట్టున దేవుడి గుడిప్రక్కన కన్నూ కన్నూ కలిపిన యువకుడూ, తొలిసారిగా కాలుజారిన చీకటి సమయం, ఏమేమి జ్ఞప్తికి వచ్చేయోకాని ఆవిడ అక్కడ కోర్టు చీకట్లో గోడవార నిల్చొని రెండు బెక్కులు బెక్కింది.

"కోర్టులో ఏడవకూడదు" అన్నారెవరో.

"తాగి తందనాలాడ్డం, కోర్టుకొచ్చి ఏడవడం!" అని ఇనస్పెక్టరు ఆమె మీద కేకలు వేసేడు.

"ఆవిణ్నేం భయపెట్టకండి" అని మేజిస్ట్రేటుగారు విసుక్కొంటూ అన్నాడు. విసుక్కోవలసిన మూడ్‌లో ఆమె తనని పెట్టినందుకు ఆమె యెడల ఆయనకి విసుగు ఎక్కువయింది.

"మరోడూ మరోడూకాదు, అమెరికన్ ప్రెసిడెంటొస్తే అందుకోసమే వచ్చాడనుకొని, ఎంతిస్తావని అడుగుతుంది. అటువంటి రకంసార్ ఇదీ! ఉరితీస్తాం అంటే ఖాతర్ చెయ్యని మనిషికి ఏడుపా?" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు.

"తాగడం ఏమిటి? అందులోనూ ఆడది! ఛ!" అన్నాడు మేజిస్ట్రేటుగారు.

"కలికాలం బాబుగారూ!" అన్నాడు హెడ్డు, అలా అనగలిగిన వయసు అతనిది. సర్వీసులోనే నెరసిపోయిందతని తల.

"సార్! తమరు నన్ను తిడితే తిట్టండి. ఏమనాలనివుంటే అనండి. కాని నిజం చెపుతున్నాను నమ్మండి. ఇలాటి లంజలకి–తప్పుమాట అన్నానుకోకండి–అది అది!

అందుకన్నాను-అలాటివాళ్ళకి ఓట్లిచ్చి గవర్నమెంటుని ఎన్నుకుంటే అదింకేం గవర్నమెంటుసార్. ఇంగ్లీషువాడి టైములో" అని ఇన్‌స్పెక్టరు మాట పూర్తి కాకుండానే హెడ్డు అడ్డొచ్చి-

"ఆ టైములో ఒక చిన్న జవానుకాదు, యింకా ట్రైనింగు పూర్తవని రిక్రూట్ వైపైనాసరే ఎవడైనా కన్నెత్తి చూస్తే చాలు బాబుగారూ! వెంట్నే తెచ్చి కొట్టులో వేసేడమే! శిశుపాలుడి పరిపాలన! తన్ని పరిపాలించాడు తెల్లబాబు. అందుకే అంత 'హాపీ'గా వెళ్ళిపోయింది" అని పూర్తి చేసేడు హెడ్డు. ఆ హాయైన పూర్వపు రోజులకి ఒక చిన్న నిట్టూర్పుకూడా పారేశాడు సమయానుకూలంగా.

"తంతేకాని వీళ్ళు లొంగరు సార్."

"కాని యిప్పుడు తన్నడానికి మాకు గుండెలున్నాయా బాబుగారూ! మేం కుక్కని కాల్తోతంతే గుద్దేస్తున్నారు? పెలిగ్రాంలు-నెహ్రూగారికే. స్టేషన్లో కుక్కలు జొరబడిపోతున్నాయంటే దండం పెట్టి ఊరుకుంటున్నామనుకోండి బాబూ! అదీ పరిస్థితి, ముద్దాయిమీద చెయ్యి వెయ్యడానికే పోలీసువాడు జంకితే యింకేం ప్రభుత్వం బాబుగారూ"

"మనకి నిజంగా డిక్టేటరుండాలి సార్!"

"ఉండి మనల్ని-తప్పు బాబుగారూ! మనల్నంటే యిదిగో యిలాటి వాళ్ళని-కమ్చీలో కొట్టాలి బాబుగారూ! నిన్న రాత్రి రోడ్డుమీద యిది చేసిన అల్లరి తమరు చూసేరు కారు. చూస్తే అప్పుడే పంపించేసుందురు. ఆర్నెల్లకి తక్కువ కాకుండాను."

తన నెవరో ఆకాశం పైనుంచి క్రిందికి గబగబా లాగుతున్నట్టుగా అనిపించింది మేజిస్ట్రేటుగారికి. కిందటి రాత్రి ఆ ముద్దాయి ఏ విధంగా ఉండుంటుందో ప్రయత్నంజేసి ఊహించే రాయన మనసులో. అందులోనూ ఆడవారిలో అంత అసహ్యంగా ప్రవర్తించే వారుంటారా అనిపించిందాయనికి. ఈ ఆడమనిషికూడా మనిషేకదా!" అని ఆశ్చర్య పోయారాయన.

"అయినా, అదీ మనలాటి మనిషేగా!" అని కొంచెంహీనస్వరంలో అన్నారాయన.

అప్పుడు ఇనస్పెక్టర్ "సార్, నా సంగతి తీసి పెట్టి నన్ను వేరే ఉంచండి. కాని తమకీ, దానికీ కూడా తేడా లేదని తమరు సెలవియ్యడం ధర్మమా సార్!" అన్నాడు.

"బాబుగారిది అతి మెత్తని మనసు" అని హెడ్డుకూడా అతి శ్రావ్యంగా పలికేడు.

మేజిస్ట్రేటుగారికి కాళ్ళు తేలిపోతున్నట్లుగానూ, బరువుతో దిగలాగి పోతున్నట్టుగానూ, రెండు విధాలాకూడా ఉంది. ఆ సమయంలోనే తన డిపార్టుమెంటులోని ఒక పెద్ద మనిషి సలహా గుర్తుకొచ్చిం దాయనకి.

"నీ కోర్టులో నెలకి ఎన్ని కేసులు? కనీసం అయిదు వందలు. కొండ కొండా

చొప్పున అయిదువందల కొండలు తవ్వాలంటే తవ్వు, దానికి నీకు శక్తుంటే ఉండవచ్చు; కాని టైముంటుందా? ఆలోచించు" అన్నాడాపెద్ద మనిషి.

మేజిస్ట్రేటుగారు ఆ సలహాని చూరువైపు చూస్తూ మననం చేసుకొని, తరువాత ఫైనల్‌గా ఇనస్పెక్టర్ని ఒక మాట అడిగేరు.

"మరైతే, ఆ కంపెనీలు-మీరు చెప్పినవి-అవన్నీ ఎందుకు ఎత్తించరూ?" అని అడిగేరు.

"ఎత్తించేస్తూనే వున్నాంసార్! ఎత్తించేస్తే వీళ్ళు రోడ్లు కాసేస్తున్నారు సార్! ఏం చెయ్యమంటారు? వీళ్ళతో మా కెంత టెరిబుల్ న్యూసెన్స్‌గా వుందో తమరితో చెప్పాలంటే వారంరోజులు పడుతుంది. అంత న్యూసెన్సుగా వుంది. కంపెనీలోంచి తన్ని తగిలేస్తే చేరదీసే వాడెవడూ కనిపించడు" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు.

"దిక్కు మాలిన ముండల్ని యెవరు చేరతీస్తాడు బాబూ? మరింక పొట్ట పోషించుకుందికి ఈ పస్లుమానమంటే చస్తే మానరు వీళ్ళు. అది వాళ్ళ బతుకు! వాళ్ళని పట్టు కోవడం బతుకు మా బతుకు-ఏ బతుకు బతికే వాళ్ళు ఆ బతుకు బతకాలి కదా బాబుగారూ!" అన్నాడు హెడ్డు ఫిలాసాఫికల్‌గా.

ఇదంతా జరుగుతున్నంతసేపూ ముద్దాయి కొంచెం కొంచెం బెక్కుతోందంతేకాని 'బతుకు బతుక' నే మాట ఆరేడుసార్లు వినేసరికి ఆమె మెదడ్లో ఏ నరాలకి నిప్పంటుకుందోగాని, ఆమె ఒక్క పెట్టున ముందుకొచ్చి పెద్దగా ఏడుస్తూ కేకలు వేయడం మొదలు పెట్టింది.

"నా కొద్దుబాబూ నా కొద్దు" అంటూ ప్రారంభించింది. "నా కొద్దీ బతుకు. నన్ను చంపేయండి. కాని బాబూ నా కొద్దీబతుకు. నేనింక బతకలేనసలు. ఇంత నీచం బతుకు, హీనంబతుకు నేబతకలేను. ఇంత కష్టపడి తెచ్చుకున్న కూడయినా తిందావంటే సయిస్తుందా? అన్నం తింటే వాంతులు కడుపు నొప్పి, తలబాధ, లేకపోతే మూర్ఛలు. రాత్రల్లా నిద్దర్లేదు, పగలు నిమిషం హాయిలేదు. వంట్లో నీరసం, వళ్ళంతా విషం. పగలంతా బాధ. రాత్రంతా బాధ. నిన్న రాత్రి మీరు చూళ్ళేదు. హెడ్డుబాబు చూసేరు. అడుగో ఆ బాబు; బాబూ! నీకు తెలుసు. ఎంతమందున్నారు? ఎలా వున్నారు? మరి తాక్క చచ్చి పోమంటారా? చెప్పండి బాబూ చెప్పండి. చచ్చిపోమంటారా? చెప్పండి. చచ్చిపోతాను. చచ్చిపోతే, యెవడేడవాలి? మీ రేడుస్తారా? యెవరేడవాలి? తల్లా తండ్రా తోబుట్టువా? ఎవరున్నారు? అందరూ వుంటే ఈ బతుకెందుకు బతకాలి? అందరూ వుంటే మీ కడుపున పుట్టిన ఆడకూతుర్లందర్లాగానే నేనూ బతుకుదును. ఈ కుక్క బతుకెందుకు బతకాలి? చూడండి బాబూ చూడండి! నాకు సిగ్గు లేదు. చూడండి మరేం సిగ్గుపడక చూడండి. ఒకరు కాదు. ఇద్దరు కాదు. ఒక్క రాత్రికి అంతమంది ఇలా కరిసేసి, రక్కేసి, రక్తం తాగేసి ప్రాణాలు తీసేస్తే నిన్నరాత్రి - ఇందరు ప్లీడరుబాబులు, యిందరు

జవాను బాబులు, ఇందరు ధర్మప్రభువులు ఇంతమందీ ఉన్నారు–నిన్న రాత్రి యేబాబొచ్చి అడ్డుకున్నాడు? చెప్పండి! యెవరొచ్చేరు? యెవరూ రాలేదే? మరింక ఈ బతుకు నన్నింక బతకనివ్వక నన్ను చంపేయండి. మెడకి తాడేసి ఆ గుమ్మానికి వేలాడ దీసేయండి. మీ మడాలకింద పడేసి మన్ను కుమ్మేసినట్టు కుమ్మేసి మట్టిలో కలిపేయండి. రెండు కట్టెలుంటే చాలు. గుప్పెడు బుగ్గయిపోతాను. గుప్పెడు బుగ్గిచేయిస్సీ గాలి కెగరేసేయండి. కత్తితో పొడిచేయండి. సముద్రంలోకి తోసేయండి. నన్ను చంపేయండి, చంపేయండి."

–అంటూ మేజిస్ట్రేటుగారి వైపు పరిగెట్టిందామె.

కోర్టులో అంత మందికీకూడా ఆమెని పట్టుకు ఆపడం చాలా కష్టమయింటుంది. ఆఖరి కామె ఎలాగో అలాగా చల్లారుతూ చల్లారుతూ గోడవార కూలబడింది.

"చూసేరుబాబూ! ఎలా తిరగ బడుతూందో" అన్నాడు హెడ్డు.

ఆమె చింపేసుకున్న జాకెట్టు వైపు చూడలేకపోయేరు మేజిస్ట్రేటుగారు. ఆయనకి వమనం వచ్చేట్టయింది.

"ఒక్కసారిగా తుఫాన్లా లేచిపోయిందండి?" అన్నాడు ముసలి వకీలొకాయన.

"ఇంకా యిలా చూస్తూ కూర్చోండి–వీళ్ళంతా కలిసి, అది చెప్పినట్టు–రేపొద్దున్న మనల్నింత మందినీ గాలి కెగ రేసేస్తారు. అలా చూస్తూ వుండండి; నా మాట నిజం కాకపోతే చూసుకోండి" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు.

"పోనీ! ప్రథమ తప్పు క్రింద వదిలేస్తాను" అన్నాడు మేజిస్ట్రేటు గారు.

"పాత కేసు లింకా మరో మూడున్నాయి బాబుగారూ దీనిమీద! అవికూడా వప్పేసుకుంటుంది." అన్నాడు హెడ్డు.

"అయితే పోనీ జరిమానా కట్టుకుంటుందా?"

"దాని ప్రొప్రయిటర్ గాడు రాలేదు, మరింక రాడు బాబూ!"

చివరికి నాలుగు కేసుల్లోనూ కలిసి "ఒక నెల" అన్నారు కోర్టువారు.

"న్యాయం" అన్నాడు హెడ్డు.

ఆ తరువాత, మేజిస్ట్రేటుగారు, మిగతా కేసుల్ని చక చకా పిలవ నారంభించేరు.

విశాలాంధ్ర దినపత్రిక. 23-4-1961